

Spover i Buskerud

Steinar Stueflotten, Damenga 19, 3032 Drammen, e-post: sstuef@broadpark.no

Spovene er en gruppe store vadefugler i snipefamilien. Artene småspove og storspove er regelmessige, men fåtallige og relativt sjeldne hekkefugler i fylket, mens svarthalespove og lappspove kun er sjeldne trekkgjester. LRSK publiserte i 2003 en artikkel om spovenes forekomst i Buskerud i perioden fra Atlasprosjektet på 1970-tallet fram til 2002. I forbindelse med at storspove er årets fugl i 2019, oppdateres artikkelen, og artenes tidligere utbredelse sammenlignes med forekomsten i perioden 2003-2019.

Småspove *Numenius phaeopus*

Småspova har en nordlig cirkumpolar utbredelse. Vår norske underart hekker på Island, Færøyene, nordlige Skottland, gjennom Skandinavia og videre østover til Vest-Sibir. Den norske bestanden har et tyngdepunkt i Midt-Norge og Nord-Norge. På Østlandet er småspova fåtallig med kun spredte forekomster i indre, høyere-liggende strøk på myr og fuktig hei. Trekkfugl som overvintrer langs kystene av Vest-Afrika. Den norske bestanden er anslått til 2.000-10.000 par (Shimmings & Øien 2015). Norske hekkefugltakseringer (TOV-E) viser en nedgang i bestanden i perioden 2007-2018.

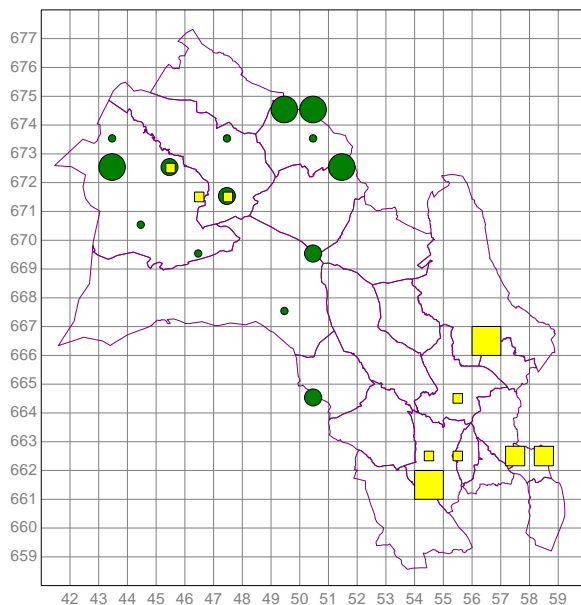
Forekomst i Buskerud

Status: Spredt og fåtallig hekkefugl i indre, nordlige deler av fylket, sjelden i midtfylket. Regelmessig på trekket i sørfylket.

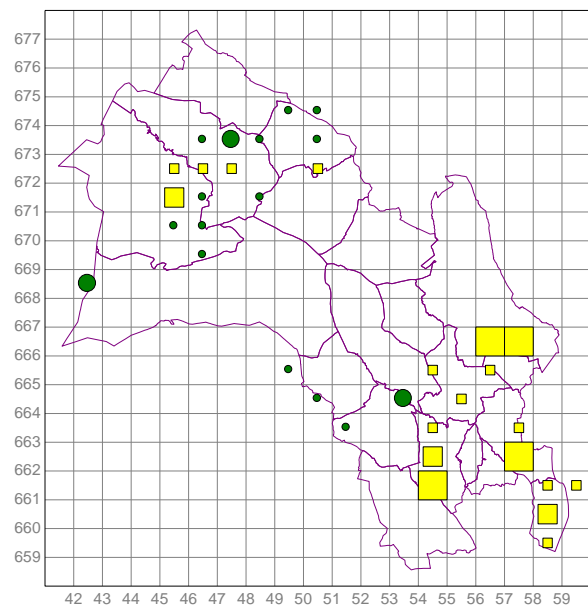

Småspove på Karlsrudtangen, Ringerike 19.05.19.
Foto: Terje Pettersen

Småspove 1970-2002

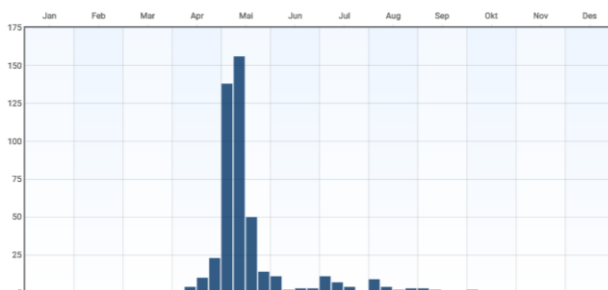
Småspove 2003-2019

Kartet viser 10 x 10 km ruter med hekkefunn/hekkeindikasjoner (grønne prikker iht. Atlaskode B, C og D) og trekkobservasjoner (gule prikker; små: 1-5 funn, mellomstore: 6-10 funn, og store: >10 funn) oppdatert for perioden 1970-2002 (Stueflotten 2003).

Kartet viser registrerte observasjoner av småspove i perioden 2003-2019. Grønne prikker viser observasjoner i hekketiden i egnet hekkebiotop, mens gule prikker viser observasjoner i trekketidene med samme koding som i figuren til venstre.

Bestand: Småspova hekker på store, vidstrakte myr-områder i fjellskogsbeltet og på fuktige heiområder opp til lavalpin sone. Opplysninger om småspovas hekking i Buskerud er heller mangelfulle. Derfor er det vanskelig å anslå bestandsstørrelsen med sikkerhet. Men det hekker neppe mer enn 50 par i fylket, trolig bare 20-50 par. Hvis vi sammenligner utbredelsen til arten i perioden 1970-2002 med perioden 2003-2019, så ser vi at arten er registrert i flere 10x10 km ruter i den siste perioden både i hekketida og på trekket, men med færre sikre hekkefunn i seinere år. Utbredelsesmønsteret er derimot noenlunde det samme. En tilsvarende positiv trend finner vi også i antall registrerte funn på Artsobservasjoner (AO) de siste 20 årene. Dette skyldes nok først og fremst en økt rapportering og bruk av AO, ikke en økning i bestand eller utbredelse. Hekkefugltakseringer (TOV-E) viser, som nevnt, heller en nedgang i forekomsten i Norge det siste tiåret. Det er derfor ingen ting som tyder på at artens utbredelse og bestandsstørrelse har endret seg vesentlig i fylket de siste tiårene.

Sesongfordeling til observasjoner av småspove i Buskerud registrert på AO.

Trekk: Småspova opptrer fåtallig, men regelmessig på vårtrekket i lavlandet, spesielt i nedre deler av fylket. De beste trekklokalitetene har vi i nordre Tyrifjorden, på Fiskumvannet og Linnestranda. De første småspovene ankommer normalt ultimo april, gjennomsnittlig ankomstdato: 27.4. ± 9 dager (35 år), tidligst Linnestranda 08.04.16. Arten har ankommet nesten en uke tidligere i seinere år jamført på 1980/1990-tallet. Trekktoppen har vi i første halvdel av mai, og i begynnelsen av juni er vårtrekket som regel over. Normalt bare fåtallig på vårtrekket med 1-5 ind. Det er sjelden å se flokker på mer enn 10-20 ind., maks. 86 ind. på Linnestranda 10.05.17. Høsttrekket kan starte svært tidlig idet voksne fugler kan trekke bort fra hekkeplassene allerede i midten av juli. Hovedtrekket om høsten foregår imidlertid fra primo august til medio september. Arten er seinest observert på Fiskumvannet 04.10.98. Småspova opptrer mer sporadisk og fåtallig på høsttrekket enn på vårtrekket, normalt sees da bare 1-3 ind. sammen, maks. 7 ind. Fiskumvannet 28.08.04. På trekket observeres arten som regel i våtmarksområder og på beitemark, om høsten av og til også på større holmer og skjær langs Oslofjorden.

Storspove *Numenius arquata*

Storspova er vidt utbredt gjennom nesten hele den nordlige palearktiske regionen. I Europa hekker arten fra De britiske øyer i vest, gjennom Nord- og Mellom-Europa østover til Ural. I Norge er storspova vanligst langs kysten fra Vest-Agder til Finnmark, mer fåtallig i innlandet på Østlandet og i Trøndelag. Trekkfugl som i hovedsak overvintrer i Storbritannia. Noen individer kan også overvintrer langs norskekysten. Den norske bestanden er anslått til 2.000 - 3.000 par (Shimmings & Øien 2015), noe som tilsier en halvering av bestanden siden 1981. Storspova er derfor rødlistet i kategorien sårbar (VU). Ifølge norske hekkefugltakseringer (TOV-E) synes nedgangen i bestanden å ha flatet noe ut de siste årene.

Forekomst i Buskerud

Status: Spredt og nå heller fåtallig til sjelden hekkefugl. Regelmessig observert på trekket.

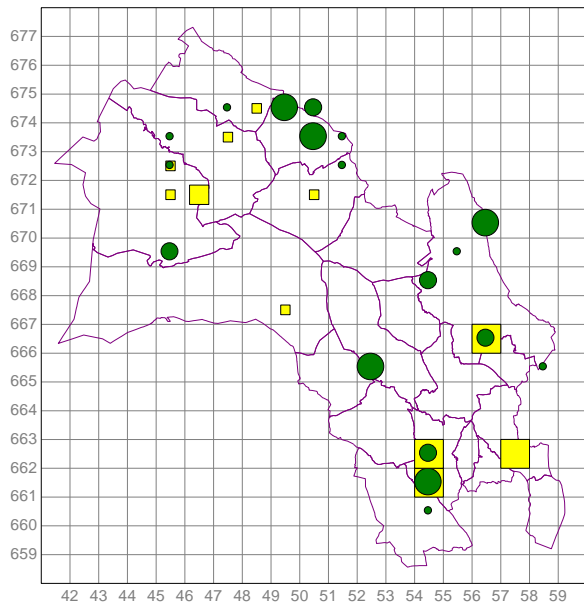

2 juvenile storspover ved Hovsfjorden, Hol 19.08.12.
Foto: Per Furuseth

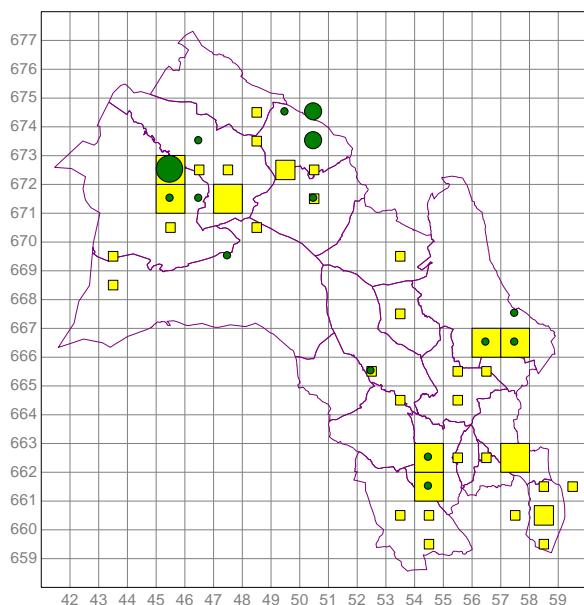
Storspove på Karlsrudtangen, Ringerike 25.08.18.
Foto: Terje Pettersen

Storspove 1970-2002

Kartet viser 10 x 10 km ruter med hekkefunn/hekkeindikasjoner (grønne prikker) og trekkobservasjoner (gule prikker) oppdatert for perioden 1970-2002, kodet på samme måte som for småspove (Stueflotten 2003).

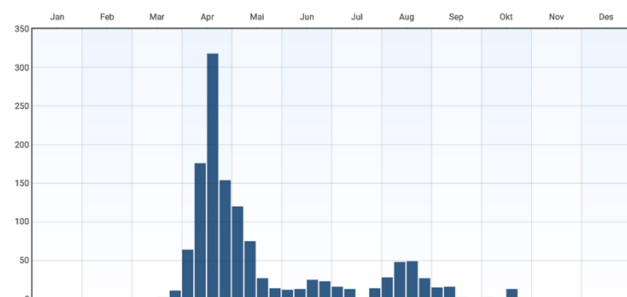
Storspove 2003-2019

Kartet viser registrerte observasjoner av storspove i perioden 2003-2019. Grønne prikker viser observasjoner i hekketiden i egnet hekkebiotop, gule prikker viser observasjoner i trekketidene.

Bestand: Heller ikke storspova er noen vanlig hekkefugl i Buskerud. Faktisk er den overraskende sjelden. Trolig hekker det ikke mer enn 5-15 par i fylket. Tidligere hekket storspova bl.a. spredt til sjeldent på kulturmark i lavlandet i nedre og midtre deler av fylket,

men ingen slike hekkefunn er påvist i seinere år, selv om arten er observert på noen få steder i hekketiden i egnede hekkebiotoper. Tidligere hekket det 1-3 par på myrene rundt Fiskumvannet fram til begynnelsen av 1970-tallet og 1-2 par på kulturmark i samme område fram til 1990, og på nytt i 1996. Ut over dette kjenner vi ikke til noen hekkinger på kulturmark i lavlandet i Buskerud etter 1990. Etter årtusensskiftet er arten bare påvist hekkende på noen få lokaliteter i høyreliggende strøk i nordfylket. Her hekker det fortsatt noen få par trolig årlig på og ved større myrområder, setervoller og dyrkingsfelter på Golsfjellet (800-900 moh.). I tillegg ble det observert et kull med utfløyne unger på Hovet i Hol 01.07.09 (600 moh.). Også i 2019 ble storspover observert på Golsfjellet i hekketiden i egnet hekkebiotop, men uten at vellykket hekking ble påvist. Trolig er det endringer i kulturlandskapet som har ført til den registrerte tilbakegangen for arten i lavlandet i Buskerud, som ellers på Østlandet, de siste tiårene. Om vi ser på antall registrerte observasjoner av storspove på AO i Buskerud, så viser de en markert økning de ti siste årene. Men dette skyldes nok heller økt rapportering og bruk av AO enn at det er en indikasjon på en økt bestand. Antall 10x10 km ruter med funn i hekketida er omtrent det samme både før og etter 2002, men det er flere ruter med sikre hekkefunn (D-kode) i den første perioden.

Seasonfordeling til observasjoner av storspove i Buskerud registrert på AO.

Trekk: Storspovas høylytte og klare fløytetoner er et kjærkomment vartegn for mange når de lyder utover kulturlandskapet en tidlig april dag. Arten opptrer fortsatt regelmessig på vårtrekket i lavlandet i nedre deler av Buskerud fra primo april til medio mai. Gjennomsnittlig ankomstdato: 07.04. ± 9 dager (42 år), tidligst 09.03.07 Linnestranda, Lier. Arten har de siste 20 årene ankommet Buskerud over en uke tidligere enn i årene før 2000 (01.04. ± 8 dager). Til nordfylket ankommer arten normalt en uke seinere enn i sør, gjennomsnittlig ankomstdato: 16.04. ± 6 dager (19 år), tidligst 05.04.11 Hovet, Hol. Arten sees normalt i småflokker på 2-20 ind., av og til i større flokker på opptil 40-80 ind., sjelden >80 ind., maks. 125 ind. Averøya, Ringerike 21.04.77 og 107 ind. Nordre Tyrifjorden, Ringerike 22.04.01. Høsttrekket kan, som for småspova, starte svært tidlig idet hunnen overlater ungepasset til hannen bare en uke eller to etter klekkingen, og kan da starte høsttrekket allerede ved St. Hans-

tider. Hovedtrekket om høsten foregår imidlertid fra primo august til medio september når ungfuglene passerer på vei mot sør, seinest 1 ind. Gomnes, Hole 08.10.13. I tillegg oppholdt et individ med skadet venstre vinge seg på Hegstad, Øvre Eiker i perioden 17-24.10.16. Arten er normalt mindre tallrik på høsttrekket enn om våren, typisk bare 1-10 ind., sjelden >15 ind. sammen, maks. 30 ind. Hals, Øvre Eiker 06.08.97. Verdt å nevne er også en flokk på hele 50-60 ind. på ei nyslått eng ved Fiskumvannet ultimo juni 2000. På trekket observeres storspova som regel i våtmarksområder og på kulturmark.

Svarthalespove *Limosa limosa*

Svarthalespova er en palearktisk art med tre underarter, hvorav to underarter *limosa* og *islandica* hekker i Europa. I Norge hekker nominatunderarten *limosa* på Jæren, mens underarten *islandica* hekker i Lofoten og Vesterålen med noen spredte forekomster i Troms og Finnmark, tidligere også i Trøndelag og Møre og Romsdal. Hovedforekomsten til *islandica* er på Island og Shetland. Den norske bestanden ble i 2015 anslått til 55-83 par (Shimmings & Øien 2015). Bestanden ser ut til å være i nedgang i Norge som ellers i Europa. De siste årene er bestanden på Jæren anslått til 10-15 par og den nordnorske bestanden til bare 4-9 par (Heggøy og Eggen 2018). Arten er derfor rødlistet i kategorien sterkt truet (EN). Svarthalespova er en trekkfugl som ankommer Norge i april og som trekker sørover igjen i august og september. Underarten *limosa* overvintrer i Nord-Afrika og *islandica* i Vest-Europa.

Forekomst i Buskerud

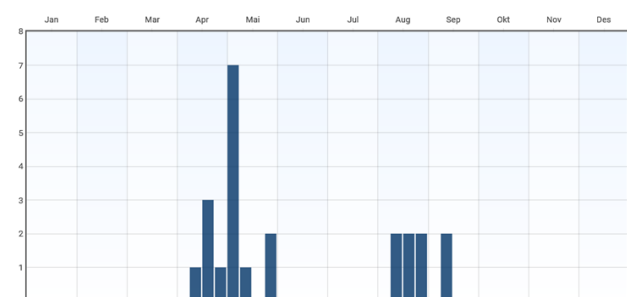
Status: Sjelden og tilfeldig trekkgjest vår og høst, årvisst observert i fylket siden 2016.

2 juvenile svarthalespover Fiskumvannet, Øvre Eiker 28.08.18. Foto: Steinar Stueflotten

Godkjente funn (19):

- 1967 1 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 04.05. T.Gunnarsen (Haftorn 1971).
- 1973 1 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 22.04. M.Sjøblom (Fauna nr.4 1974).
- 1974 5 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 25.08. A.Hals.
- 1975 5 ind. Averøya, Ringerike 20.04. K.Jerstad, K.Kastnes og T.Anker-Nilsen, 1 ind 21-22.04.
- 1982 3 ind. Sem, Øvre Eiker 18.08. A.Hals.
- 1985 1 ind. Steinsvika, Hole 23.04.-04.05. K.Myrmo, O.Råd, trolig samme individ i Juveren 04.05. K.Myrmo.
- 1986 1 ind. Steinsvika, Hole 01.05. K.Myrmo.
- 1997 1 ind. Svarstadvika, Hole 08.05. K.Myrmo.
- 2001 1 ind. Karlsrudtangen, Ringerike 15.09. J.L.Hals.
- 2003 1 ind. Gilhusodden, Lier 15.04. E.Gates.
- 2003 1 1K Karlsrudtangen, Ringerike 10-12.08. K.Myrmo, J.L.Hals, og trolig samme individ Steinsvika, Hole 17.08. K.Myrmo.
- 2004 1 ind. Kleivi, Hol 29.04. B.Furuseth.
- 2011 1 ind. Råen, Øvre Eiker 29.05. J.Å.Ruud mfl.
- 2014 2 ind. Averøya, Ringerike 12.09. M.von Glahn.
- 2016 1 ind. Svendsrudvika, Hole 10.08. J.T.Fossum, D.L.Kristensen.
- 2017 1 ind. Flesaker og Måsnesmyra, Øvre Eiker 07.05. J.L.Hals, S.Stueflotten.
- 2018 1 ind. Flåmyri, Hemsedal 12-14.05. B.Fjeldheim, O.Huso mfl.
- 2018 2 1K Fiskumvannet, Øvre Eiker 28-29.08. S.Stueflotten, J.Villand, E.Gates.
- 2019 1 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 26.05. J.L.Hals, S.Stueflotten.

Sesongfordeling til funn av svarthalespove i Buskerud registrert på AO.

Trekk: Svarthalespova opptrer sporadisk på trekket vår og høst. Om våren kan arten observeres fra medio april til ultimo mai, første og siste dato: 15.04.-29.05., gjennomsnittlig ankomstdato: 03.05. ± 13 dager (13 år). Om høsten er arten blitt observert fra medio august til medio september, seinest 1 ind. Karlsrudtangen, Ringerike 15.09.01. De aller fleste funnene er gjort ved Fiskumvannet og i Nordre Tyrifjorden. I tillegg er det gjort 1 funn i Lier, 1 funn i Hol og 1 funn i Hemsedal, 9 funn før 2002 og 10 funn etter. Normalt dreier det seg om enkeltindivider, men det er sett opp til 5 individer sammen et par ganger (1974 og 1975).

Lappspove *Limosa lapponica*

Lappspova hekker på arktisk tundra fra Norge i vest, gjennom nordlige Sibir og videre østover til vestlige deler av Alaska. I Norge hekker arten hovedsakelig i Finnmark med kun noen få funn ellers i Troms og Hedmark. Arten er knyttet til myrområder i åpen fjellbjørkeskog. Den norske bestanden ble i 2015 anslått til 1.750-2.500 par (Shimmings & Øien 2015). Lappspova er trekkfugl der hovedtrekket både vår og høst går langs norskekysten. Arten overvintrer langs kysten av Vest-Europa spesielt i England og Vadehavet.

Forekomst i Buskerud

Status: Sjelden og tilfeldig trekkgjest vår og høst, årvisst i fylket siden 2012.

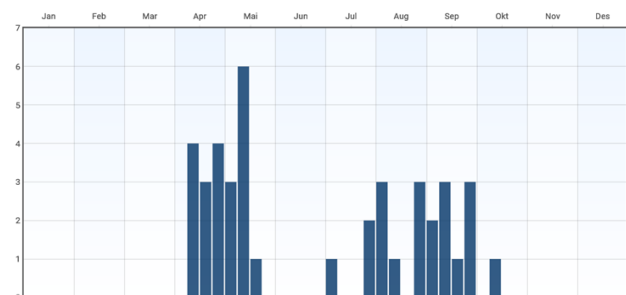

Adult hunn lappspove i Kongsberg sentrum 02.08.15.
Foto: Michael Wam Hansson

Godkjente funn (34):

- 1974 1 ind. Drammen by, Drammen 11.05. M.Sjøblom.
- 1976 1 ind. Sundbyholmene, Røyken 25.09. P.O.Syvertsen, Ø.Syvertsen.
- 1987 1 1K Nordfjorden, Ringerike 13.09. K.Myrmo.
- 1987 1 1K Steinsvika, Hole 20.09. K.Myrmo.
- 1993 1 hunn Averøya, Ringerike 10. og 18.04. K.Myrmo.
- 1995 1 ind. Svarstadvika, Hole 30.08. B.H.Larsen.
- 1997 1 1K Røssholmstranda, Ringerike 09.09. B.H.Larsen.
- 1998 1 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 14.05. T.Jensen, L.T.Poppe.
- 1999 2 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 13.05. S.Dahl, J.R.Gustad, T.Hansen.
- 2006 2 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 01.05. S.Stueflotten.
- 2009 1 ind. Råen, Fiskumvannet, Øvre Eiker 13.04. J.T.Fossum.

- 2009 1 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 26.04. S.Stueflotten.
- 2009 5 ind. Sælabonn, Hole 28.09. J.Å.Ruud.
- 2010 1 ind. Linnesstranda, Lier 19.04. R.E.Andersen, J.E.Nygård mfl.
- 2010 1 ad. hann Linnesstranda, Lier 05.08. J.E.Nygård.
- 2010 1 ind. Tofte, Hurum 03.09. E.Gates.
- 2012 1 ind. Sætrepollen, Hurum 26.09. J.B.Engdal.
- 2013 1 ind. Linnesstranda, Lier 02.09. L.W.Hansson
- 2014 1 ind. Linnesstranda, Lier 06.05. J.Villand.
- 2014 1 ad. Sandtangen, Onsaker, Hole 04.07. K.Myrmo, B.H.Larsen, V.Ree mfl.
- 2014 1 ad. hann Varaldsetvatnet, Hol 06.08. B.H.Larsen.
- 2015 1 ind. Fiskumvannet, Øvre Eiker 30.04. K.A.Jensen, W.R.Wirum.
- 2015 1 ind. Svarstadvika, Hole 30.04. V.Bunes, J.T.Fossum.
- 2015 1 ad. hunn Kongsberg sentrum, Kongsberg 31.07.-02.08. M.Jagdum mfl.
- 2016 1 ind. Svarstadvika, Hole 20.04. J.T.Fossum, V.Bunes.
- 2016 1 hann Veslefjorden, Hol 25.07. J.Myre mfl.
- 2017 1 ind. div. lokaliteter Nordfjorden, Ringerike 10-15.04. J.T.Fossum, K.Myrmo mfl.
- 2017 9 ind. ptN Fiskumvannet, Øvre Eiker 13.04. J.L.Hals.
- 2017 1 ind. Linnesstranda, Lier 27.04. M.Åsum.
- 2017 4 ind. Linnesstranda, Lier 16.05. J.Villand.
- 2017 1 ind. Høgåsen, Hol 26.08. A.Gauteplass, H.K.Gauteplass.
- 2018 1 ind. Linnesstranda, Lier 16.04. J.Villand.
- 2018 1 ad. Karlsrudtangen, Ringerike 09.08. T.Pettersen, A.Olsson, D.L.Kristensen.
- 2019 1 ind. ptN Fiskumvannet, Øvre Eiker 09.05. S.Stueflotten.

Sesongfordeling til observasjoner av lappspove i Buskerud registrert på AO.

Trekk: Lappspova opptrer sporadisk på trekket vår og høst, årvisst på trekket siden 2012. Om våren er lappspover observert fra medio april til medio mai, første dato: 10.04. – 16.05., gjennomsnittlig ankomstdato: 29.04. ± 13 dager (16 år). Om høsten er arten observert fra ultimo juli til ultimo september, seinest Sælabonn, Hole 28.09.09, men arten skal

være sett så seint som 10.10.75 (ikke behandlet av LRSK). Det er også gjort et funn på Onsaker, Hole så tidlig som 04.07.14. Adulte fugler er vanligst på høsttrekket i august, mens juvenile fugler er vanligst i september. De fleste funnene er gjort ved Fiskumvannet, i Nordre Tyrifjorden og på Linnestranda, sjelden ellers. Verdt å merke seg her er tre funn på høsttrekket i Hol kommune i nordfylket: 1 ad. hann Varaldsetvatnet 06.08.14, 1 hann Veslefjorden, Geilo 25.07.16 og 1 2K+ Høgåsen Rv.40 26.08.17. Det er gjort 9 funn før 2002 og 25 funn etter, noe som kan indikere en økt forekomst i fylket, men dette kan også skyldes økt bruk og rapportering av funn på AO.

De fleste funnene dreier seg om enkeltindivider. Det er sjelden å se mer enn 2 ind. sammen, maks. 9 ind. ptN Fiskumvannet 13.04.17. I august 1992 skal arten ha opptrådt enda mer tallrikt med maks. 23 individer i Nordfjorden, Ringerike 07.08.92, derav 19 ind. på Røsshholmstranda og 4 ind på Averøya (Larsen 1995). I tillegg til de 34 godkjente funnene, foreligger det 6 eldre funn som ikke er behandlet og godkjent av LRSK bl.a. funnet fra 1992 nevnt ovenfor.

Referanser

- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red) 1994: Norsk fugleatlas. NOF, Klæbu, 552 s.
- Haftorn, S. 1971. Norges fugler. 862 s.
- Heggøy, O. & Eggen, M. 2018. Svarthalespove i Nord-Norge 2018. NOF-Rapport 2018-4. 18 s.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.
- Larsen, B.H. 1995. Arktiske vadere på høsttrekk i Tyrifjorden i 1991 og 1992. Buskskvetten 11(1): 14-19.
- Shimmings, P. & Øien, I. J. 2015. Bestandsestimater for norske hekkefugler. NOF-rapport 2015-2. 268 s.
- Stueflotten, S. 2003. Spover I Buskerud. Buskskvetten 19(2): 32-34.